

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Derde zondag in de veertigdagentijd

Exodus 20, 1-17 • Psalm 19B • Eerste Brief aan de Korintiërs 1, 22-25 • Johannes 2, 13-25

Drie tempels

NOVEMBER 1993 kwam een groep vluchtelingen uit Rwanda aan in Oost-Congo. Vóór ze hun eigen tenten opsloegen, zochten ze grote stokken om de Tent van de Vader in hun midden te bouwen. Bij ons is het even anders. We hebben prachtige stenen, stabiele kerken, maar vaak flakkert de godslamp voor het tabernakel in de leegte. En toch betekent tabernaculum nog altijd 'tent'. Lang geleden zwierven de joden in de woestijn. Nadat Mozes de Tien Woorden van Leven had ontvangen op de Sinai, bouwden ze een grote tent. Daarin bewaarden ze de Ark met de stenen tafelen. En als ze verder trokken, namen ze de tent mee. Hun God mee onderweg. Zij met God onderweg. God nabij en beweeglijk.

Toen Israël een koninkrijk geworden was, bouwde Salomo een prachtige tempel (zowat 950 vóór onze tijdrekening). Bij de inwijding kwam God in de stenen tempel onder de vorm van een wolk. Het was alsof het hele gebeuren relativerde: „Ja, ik verblijf hier, maar beweeglijk en vrij als een wolk. Je sluit me niet op in steen. Ik rol stenen weg.”

Die eerste tempel werd zo'n 400 jaar later verwoest (587 vóór Christus). De bevolking werd gedeporteerd. God trok mee op ballingschap. We hebben prachtige psalmen van mensen die vol heimwee bidden in open lucht, aan de oever van een rivier (Psalm 137). Een halve eeuw later werden de concentratiekampen opgeheven. Sommige joden keerden terug naar hun Heilige Stad. Tussen de ruïnes van de tempel weer gebeden. Tegen de eeuwwisseling stond er een nieuwe tempel, de Tweede Tempel. Kort vóór onze tijdrekening liet Herodes de tempel restaureren. Op 29 augustus 70 werd hij verwoest door de Romeinen. Wat ervan rest, is de Klaagmuur.

In de evangelielezing van vandaag staat Jezus voor die prachtig gerestaureerde tempel. Er heeft zich een enorme cultus ontwikkeld. Toen Israël nog agrarisch en arm was, brachten mensen werk van eigen handen mee om te offeren. Ze deden afstand van iets wat hun heel dierbaar was en waarvoor ze hard hadden gewerkt. Nu komen ze offerdieren kopen. Rijken kopen kostelijke dieren, armen een paar tortels. Maar Romeins geld, waarop de beeltenis stond van de Romeinse keizer, werd op het tempelplein niet aanvaard. Vandaar geldwisselaars en woekerwinsten. Vrouwen mochten het voorplein van de tempel niet betreden. Enkel priesters, om de beurt en zeer zelden, kregen toegang tot het heilige der heiligen bij de Ark van het Verbond. Een voorhangsel schermde het heilige af van het gewone volk. Een verre God, mensen die leefden onder mechanismen van uitsluiting en opdeling in klassen en die Gods gunst – naar vermogen – trachtten te kopen. We zijn ver van de Tent van de Vader in de woestijn of in Oost-Congo.

Jezus' optreden in de evangelielezing staat niet los van deze achtergrond. Jezus heeft niets tegen handelaars en bankiers, wel tegen wat erachter steekt. Namelijk dat je met dure offers God welwillend kunt stemmen. Dat er voor Gods aanschijn discriminatie plaatsgrijpt. Maar misschien vooral, dat God niet toegankelijk meer is voor gewone mensen. En God wordt geraakt in wie hem het meest dierbaar zijn: de armen en kleinen, de uitgeslotenen.

Dat is de kern van het protest van Jezus: „Laat God los en maak mensen vrij.” „Dit soort prestigetempel zal afgebroken worden”, zegt Jezus. „Waar haal je de pretentie vandaan om zoiets te zeggen?”, vragen ze. En dan komt het verwarrende antwoord: „Breek deze tempel af en in drie dagen zal hij verrijzen.” ‘Deze’ tempel is geen gebouw meer. Jezus spreekt over zijn eigen lichaam. Jezus, de nieuwe tempel? Voor even. Zijn afbraak volgt op Goede Vrijdag. Hij, de Zoon van God, aanraakbaar nabij, ook voor blinden en voor mensen met lepra, God te midden van afgebroken mensen. Niet toevallig schrijft Marcus (15, 38) dat het ondoordringbare voorhangsel van de tempel scheurt op het moment van Jezus' sterven. God maakt zich vrij. En Hij bevrijdt.

De leerlingen herinnerden zich die woorden na de verrijzenis van Jezus. Toen pas verstonden ze ze ook. En Paulus zegt wie de derde Tempel is, in drie stappen. Eerst, te midden van mensen wil God wonen. „Jullie zijn geen vreemdelingen of gasten meer, maar huisgenoten van God” (Efesiërs 2, 19). Ten tweede, Jezus is de hoeksteen of het fundament van die Derde Tempel (Efesiërs 2, 20). Ten derde, als Jezus bij zijn sterven de Geest geeft, worden mensen tempel van God: „Jullie zijn die nieuwe tempel” (1 Korintiërs 3, 17).

Neen, de derde Tempel is nog niet af. De gelovige gemeenschap is nog geen voltooide tempel van de Geest. Het is werken en verlangen tot God „alles in allen zal zijn”. Maar ik zie een kind lopen over het tempelplein. Een meisje zelfs. Onbevangen God tegemoet. Ik denk dat ze – naar Charles Péguy – Espérance heet. Haar weg is lang, wel veertig lang.

DERDE ZONDAG IN DE VEERTIGDAGENTIJD 15 maart 2009

Eerste lezing *Exodus 20, 1-17*

In die dagen sprak God al de woorden die hier volgen.

„Ik ben de Heer uw God die u heb weggeleid uit Egypte, het slavenhuis. Gij zult geen andere goden hebben ten koste van Mij. Gij zult geen godenbeelden maken, geen afbeelding van enig wezen boven in de hemel, beneden op aarde of in de wateren onder de aarde. Gij zult u voor hen niet ter aarde buigen en hun geen goddelijke eer bewijzen; want Ik, de Heer uw God, Ik ben voor hen die Mij haten, een jaloerse God die de schuld van de vaders wrekt op hun kinderen tot het derde en vierde geslacht, maar voor hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden, een God die goedheid bewijst tot aan het duizendste geslacht. Gij zult de naam van de Heer uw God niet lichtvaardig gebruiken; want de Heer laat hen die zijn Naam lichtvaardig gebruiken, niet ongestraft. Denk aan de sabbat: die moet heilig voor u zijn.”

„Zes dagen zult gij werken en alle arbeid verrichten. Maar de zevende dag is de sabbat voor de Heer uw God. Dan moogt gij geen enkele arbeid verrichten: gij zelf niet, uw zoon niet, uw dochter niet, uw slaaf niet, uw slavin niet, uw dieren niet, zelfs niet de vreemdeling die bij u woont. In zes dagen immers heeft de Heer de hemel, de aarde, de zee met al wat erin is, gemaakt. Maar de zevende dag heeft hij gerust en zo de sabbat gezegend en tot een heilige dag gemaakt.”

„Eer uw vader en uw moeder. Dan zult gij lang leven op de grond die de Heer uw God u schenkt. Gij zult niet doden. Gij zult geen echtbreuk plegen. Gij zult niet stelen. Gij zult tegen uw naaste niet leugenachtig getuigen. Gij zult uw zinnen niet zetten op de vrouw van uw naaste, niet op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, op niets wat hem toebehoort.”

Tweede lezing *Eerste Brief aan de Korintiërs 1, 22-25*

Broeders en zusters,

Joden eisen wonderen, Grieken wijsheid. Maar wij verkondigen een gekruisigde Christus, voor joden een aanstoot, voor heidenen een dwaasheid; maar voor hen die geroepen zijn, joden zowel als Grieken, is die Christus Gods kracht en Gods wijsheid. Want de dwaasheid van God is wijzer dan de mensen en de zwakheid van God is sterker dan de mensen.

Evangelie *Johannes 2, 13-25*

Toen het paasfeest van de joden nabij was, ging Jezus op naar Jeruzalem. In de tempel trof Hij de verkopers aan van runderen, schapen en duiven en ook de geldwisselaars die daar zaten. Hij maakte van touwen een gesel, dreef ze allemaal uit de tempel, ook de schapen en de runderen; het kleingeld van de wisselaars veegde Hij van de tafels en Hij wierp die omver. En tot de duivenhandelaars zei Hij: „Weg met dit alles! Maakt van het huis van mijn Vader geen markthal!”

Zijn leerlingen herinnerden zich dat er geschreven staat: „De ijver voor uw huis zal mij verteren.”

De joden richtten zich tot Jezus met de woorden: „Wat voor teken kunt Gij ons laten zien dat Gij dit doen moogt?”

Waarop Jezus hun antwoordde: „Breekt deze tempel af en in drie dagen zal Ik hem doen herrijzen.”

Maar de joden merkten op: „Zesenzeventig jaar is aan deze tempel gebouwd: zult Gij hem dan in drie dagen doen herrijzen?” Jezus echter sprak over de tempel van zijn lichaam. Toen Hij dan ook verrezen was uit de doden, herinnerden zijn leerlingen zich dat Hij dit gezegd had, en zij geloofden in de Schrift en in het woord dat Jezus gesproken had.

Terwijl Hij bij gelegenheid van het paasfeest in Jeruzalem was, begonnen er velen in zijn Naam te geloven bij het zien van de tekenen die Hij deed. Maar Jezus van zijn kant had geen vertrouwen in hen omdat Hij allen kende. Hij wist wat er in de mens stak en daarom was het niet nodig dat iemand Hem over de mens inlichtte.